

Svoboda slova učitele a žáka

Autorka: Nikola Ortová

„Pane kolego, vy nemáte pravdu! Ta událost nebyla vůbec šťastná, ba naopak. Byla velmi pochmurná.“

„Ale kdepak, drahá kolegyně, vždyť se díky této události zachránilo mnoho osob.“

„Říkáte správně mnoho osob, ale co ti ostatní, kteří tam zůstali. Zažívali daleko větší trápení a strasti než předtím. Zaměřte se na chvíli na jednotlivce. Jaké to bylo pro ně?“

„To netuším, ale jsem si jist, že ostatní unikli bez úhony. A co je strast menšiny oproti blahu většiny?“

„Ale, pane kolego, uvědomte si, že je to od vás krajně...“ V tu chvíli však pan ředitel Vondruška otevřel dveře své kanceláře.

„No tak, kolegové,“ řekl napůl přísně, „už se hašteříte i na chodbě? Pojd'te prosím ke mně do kabinetu, potřebuji s vámi něco probrat.“

Učitelé se po sobě jen zamračeně podívali, ale do ředitelny vstoupili bez námitek. Věděli totiž, že to stejně jednou musí přijít. Tohle jejich dohadování trvalo už moc dlouho.

„Posaďte se prosím,“ vyzval je ředitel s klidem. „Určitě chápete, proč jsem s vámi chtěl mluvit.“

Oba vědomě přikývli. „Kvůli naší neustávající chuti o něčem diskutovat,“ objasnil nahlas učitel.

„Správně,“ pousmál se ředitel. „Víte, kdyby šlo jen o vaše, ehm, diskutování,“ zdůraznil schválně, „ale tady už nejde jen o vaše soukromé neshody. Začínají si toho všimát i studenti. Uznejte sami, to už dál nemohu přehlížet. My, jakožto učitelé, bychom měli na děti působit výchovně. Tímto chováním jim zrovna nedáváte nejlepší vzor. Jak jsem již řekl, děti si začínají všimát, což začne budit nekázeň. Jeden nejmenovaný student mě na to již před celou třídou teatrálně upozornil. Proto jsem se rozhodl, že vám přečtu jeden příběh. Prosím o naslouchání, v průběhu se vás na něco zeptám. Příběh se jmenuje *Mlčet* či *mluvit*. Tak tedy...“

Ředitel si odkašlal a začal předčítat nahlas.

„Dámy a pánové, budu vám teď vyprávět jeden příběh, který by mohl skončit dvěma naprosto odlišnými způsoby závisejícími pouze na jednom rozhodnutí.“

Jednou se takhle na univerzitě v Praze konaly chemické pokusy pana Kumštafla, kterými měl ještě nezkušeným studentům ukázat, jak se správně v laboratořích chovat, a také předvést zábavné pokusy. Studenti se nemohli jeho přednášky dočkat. Zvláště proto, že většina z nich nikdy žádný pokus nedělala a ani neviděla. To víte, dříve to nebylo tak obvyklé jako dnes. Učebna se naplnila zvědavými studenty až k prasknutí, a když přišel profesor Kumštafl, vzdali mu uctivý pozdrav tím, že se postavili. Pak zběhle převyprávěl studentům všechna pravidla, jak se správně v laboratořích chovat.

Po formální stránce se nadšeně pustil do přípravy prvních pokusů. Vše probíhalo skvěle, pokusy se dařily a studenty to moc bavilo. Avšak: když už se blížili k závěrečnému pokusu, něco se stalo, neboť nastal menší výbuch, který rozhodně nebyl chtěný. Pan Kumštafl se zarazil. Tohle se mu ještě nikdy nestalo. Byl příliš ješitný na to, aby si přiznal svou chybu. Tak vše počal svádět na vadné pomůcky. V učebně však seděl jeden žák, který se chemií zabýval odmalička a věděl přesně, co se stalo, neboli - co pan profesor pokazil. Nevěděl však, zda má mluvit, či mlčet. Nechtěl profesora přede všemi ztrapnit, ale také věděl, že když se pokus nezdaří, musí se najít příčina, protože příště by to mohlo dopadnout hůře než jen zkaženým pokusem. Milí přátelé, a právě v tomto okamžiku se nám příběh rozvětňuje na dva možné osudy: zaprvé mluvit, zadruhé mlčet. Nejprve si přečtěte tu variantu, kterou byste zvolili vy, poté tu druhou a zhodnoťte, zda byste se rozhodli správně.“

Pan ředitel se odmlčel, zamyšleně vzhlédl od listu, ze kterého ještě před chvílí četl, a tázal se: „Tak co, kolegové, jakou z možností byste si vybrali vy?“

Oba se po sobě překvapeně podívali. Že jim bude ředitel dávat kázání, to čekali. Ale že je přítom bude ještě i zkoušet, to ne. První se vzpamatovala učitelka.

„Myslím, že v tomto případě se s panem kolegou shodneme pro volbu mlčet. Přece nemůže mladý student přede všemi poučovat tak zkušeného profesora. To by byl pěkný skandál.“

Ředitel se ještě obrátil na učitele.

„Výjimečně s kolegyní musím souhlasit,“ odvětil nevzrušeně učitel.

„Jsem rád, že jste se shodli. Nevím ale, zda zrovna toto byla shoda šťastná. No uvidíme. Pojdme číst dál.“

Varianta první - mluvit

„Nakonec se tedy odhodlal a přihlásil se o slovo. «Copak máte na srdci, mládenče,» zeptal se poněkud zachmuřele profesor.

«Promiňte, pane profesore, že vyrušuji vaši přednášku, ale já vím, kde se stala chyba. Přidal jste ke sloučenině příliš síry, která za těchto podmínek s látkami zreagovala a vyvolala menší výbuch,» řekl student ostýchavě. Profesor po jeho slovech zrudl, a když promluvil, jen těžko ve svém hlasu skrýval zlobu.

«Chcete tím snad říci, že za to mohu já? Jak si to vůbec dovoluujete tvrdit! Vy, který nemáte ani poloviční zkušenosti, jako mám já. Prosím vás, odejděte, ať dále nerušíte mou přednášku svými domněnkami.»

Zostuzený student si rychle složil a kajícím z přednášky odešel. Až po přednášce si profesor uvědomil, že jeho slova zněla docela logicky. Již ve vyprázdňené učebně zkusil pokus znova, ale tentokrát síry přidal jen lehce. Jaký byl jeho údiv, když zjistil, že ten mladý student měl opravdu pravdu. Jaké bylo však jeho zklamání, když si uvědomil, že navzdory tomu, jak dobře zná správné formální chování v laboratoři, tak to neformální zcela porušil. A to jen kvůli své ješitosti. Dlouho se odhodlával zajít za studentem a omluvit se mu. Odvážil se, až když dotyčný student promoval. Přistoupil k němu a otevřeně mu přiznal svou chybu.

Varianta druhá - mlčet

Nakonec v něm však ostych převládl a s domněním, že tak profesora nepohání, ani mu jinak neublíží, jen dál seděl a díval se na další pokusy. Ten mladík se však mýlil, když si myslel, že to tak bude pro profesora nejlepší. V den, kdy promoval, viděl, že má jednu ruku v obvazech. Přistoupil k němu, a když se ho ptal, co se mu stalo, řekl mu jedinou větou: «Pamatujete si, studente, na ten pokus, jak nám v prváku nevyšel? Mohu jen konstatovat, že pomůckami to nebylo.» Zaťukal si na obvázanou ruku a odešel.“

Ředitel dočetl a vzhlédl k profesorům. „Tak vidíte, kolegové, že vaše postoje, které zastáváte, nemusí být vždy správné. Ale vždy, když zjistíte, že se mýlíte, je nutné připustit svou chybu, abyste nedopadli jako pan profesor Kumštafl. Pýchou, zbytečnou ješitostí a neváženými hádkami, ve kterých si leckdy nepřipustíme svou chybu, nic nezískáme, ba naopak. To je vše, co jsem měl na srdci. Teď mne prosím omluvte. Mám ještě práci.“

Když se ocitl ve své kanceláři konečně sám, zavolal paní zástupkyni, aby mu rozhlasem přivolala Filipa Hrušku ze 6.G. Posadil se do křesla a začal přemýšlet, jak nejlépe Filipovi sdělit, co sdělit potřeboval. Vtom se však ozvalo hlasité zaklepání.

„Dále,“ zvolal ředitel.

„Dobrý den, pane řediteli,“ pozdravil nesměle Filip.

„Dobrý Filipe,“ odvětil ředitel. „Zavolal jsem tě, protože ti potřebuji něco oznámit. Určitě si vzpomínáš, jak jsi mě tuhle v hodině zpravoval o chování mezi jistými učiteli. Na to ti mohu říct jen dvě věci. Zaprvé, tvá slohová práce byla brilantní a na učitele dle mého názoru zabrala.“

Mrkl na Filipa ředitel, ale pak náhle změnil výraz. „A zadruhé, tvé chování v hodině bylo absolutně nevhodné a urážející nejen mé kolegy, ale také mě. Z těchto důvodů jsem nucen ti udělit ředitelskou důtku za nevhodné chování žáka vůči učiteli.“

Filip se naoko zatvářil sklesle a sklopil hlavu, v duchu se však usmíval a říkal si, že pan ředitel jeho sloh asi vůbec nepochopil.